

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060106

DOM
2023-10-02
Stockholm

Mål nr
P 9870-22

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2022-07-28 i mål nr P 91-22, se bilaga A

PARTER

Klagande

Karlskrona kommun
371 83 Karlskrona

Motpart

1. AB

2. EB

3. LE

4. NJ

5. EL

6. AS

7. KS

Ombud för 6 och 7: Foyen Advokatfirma KB

Dok.Id 1972809

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

SAKEN

Detaljplan för XXX, Sturkö, i Karlskrona kommun _____

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom och återförvisar målet dit för fortsatt handläggning.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Karlskrona kommun har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa kommunens beslut att anta detaljplanen.

AB, EB, LE, AS och **KS** har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

NJ och **EL** har fått tillfälle att svara på kommunens överklagande men har inte hörts av.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Karlskrona kommun har anfört bl.a. följande.

I mark- och miljödomstolens domskäl anges att någon inventering av fåglar och fladdermöss eller andra arter inte har gjorts och att planområdets naturförutsättningar är knapphändigt redovisade i planbeskrivningen. Kommunen vill framhålla att en översiktlig inventering av området har genomförts under planprocessen av kommunekolog. Då planområdet i huvudsak består av odlad mark och de naturvärden som finns bedöms som tämligen begränsade, blev slutsatsen efter inventeringen att naturvärdena inte behövde undersökas vidare. De sökningar som gjorts i artportalen har inte heller visat några identifierade fynd av hotade arter varken inom planområdet eller i närområdet.

Den 18 augusti 2022 gjordes ytterligare ett platsbesök för att inventera livsmiljöer för fåglar och fladdermöss. Efter genomförd inventeringen kunde konstateras att den naturbeskrivning som finns gällande området stämmer väl med de förhållanden som rådde på platsen vid platsbesöket. Under inventeringen undersöktes området extra noga utifrån förekomsten av håligheter som kan vara potentiella livsmiljöer för fladdermöss. Några håligheter kunde inte hittas efter att de bevuxna partierna som är föremål för avverkning undersökts noga. Ekologen noterade att häckande fåglar kan förekomma i området men att det inte finns någon risk för påverkan av fåglarnas livsmiljöer så länge

avverkning inte sker mitt under häckningsperioden. Området sett i ett större sammanhang har gott om livsmiljöer för häckning även efter att delar av vegetationen inom planområdet avverkats. Några skyddade arter påträffades inte vid besöket.

AB, AS och KS har anfört bl.a. följande. Kommunen har anfört att ytterligare en inventering har utförts och att ekologen noterade att häckande fåglar kan förekomma i området. Det anges emellertid inte vilka häckande fågelarter som noterades vid inventeringen eller hur inventeringen utfördes. Vidare saknas en redogörelse för om den aktuella tidpunkten, dvs. den 18 augusti, är lämplig för inventering av häckande fåglar. Det noteras även att kommunen vid det nya platsbesöket vad gäller fladdermöss endast undersökt de bevuxna partierna som är aktuella för avverkning och om lämpliga håligheter förekommit i dessa. Kommunen tycks alltså inte ha undersökt de träd som inte kommer att avverkas eller omkringliggande träd eller anläggningar såsom ladugårdar, där fladdermöss kan tänkas förekomma. Det finns anledning att undersöka om tillkommande ljusföroreningar kan störa fladdermössen.

EB och LE har anfört bl.a. följande. Det kan inte vara en enskild kommuns sak att avgöra om en mer omfattande artinventering behövs. Befintligt regelverk måste gälla tills annat sägs även om det innebär en ökad kostnad för kommunen. Det är inte påståenden från sakägare som föranlett domstolens beslut utan brister i kommunens egna underlag.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Syftet med detaljplanen är att skapa förutsättningar för ett nytt bostadsområde på Sturkö med plats för ca 60 lägenheter. Området består idag av åkermark samt viss vegetation och berg i dagen. Frågan i målet är om detaljplanen, som mark- och miljödomstolen ansett, ska upphävas på den grunden att det saknas tillräcklig utredning om förekomsten av fridlysta arter.

Bild ur kommunens överklagande som visar planområdet. Den vegetation som kommunen anser påverkas av planen är markerad med röstreckade cirklar.

Enligt artskyddsförordningen (2007:845) är det förbjudet att bl.a. avsiktligt störa vilda fåglar under vissa förutsättningar (4 §), skada eller förstöra fortplantningsområden eller viloplats för fladdermöss (4 a §) samt döda eller skada ekoxar och deras ägg, larver eller bon (6 §). Dispens kan ges enligt 14 § om det gäller förbuden i 4 eller 4 a § och enligt 15 § om det gäller förbuden i 6 §.

Plan- och bygglagen (2010:900) ställer inte uttryckligen krav på att bestämmelserna i artskyddsförordningen ska beaktas i ett detaljplaneärende. Regelsystemet får emellertid anses förutsätta att underlaget i ett planärende belyser dessa frågor på ett erforderligt sätt så att en samlad bedömning av de planerade åtgärdernas inverkan på fridlysta arter och deras fortplantningsområden och viloplats kan göras. Om frågan om artskyddsdispens tas upp först sedan övriga prövningar slutförts finns en risk att någon verklig prövning i dessa delar inte kommer till stånd (jfr rättsfallet RÅ 2005 ref. 44).

Hur omfattande underlag som krävs i planarbetet till grund för bedömningen av om genomförandet av detaljplanen kan komma i konflikt med artskyddsreglerna får

avgöras från fall till fall, beroende på hur starka indikationer det finns på en sådan konflikt. Att kommunen inledningsvis låter undersöka området mer översiktligt för att sedan ta ställning till om ytterligare utredning är motiverad kan ofta vara ett lämpligt tillvägagångssätt.

I detta fall har en kommunekolog inventerat området under planarbetet och bedömt att naturvärdena är relativt begränsade i de delar där bebyggelse tillåts. Några rödlistade arter påträffades inte. Närboende har uttryckt oro för att fåglar, fladdermöss och ekoxe kan komma att påverkas, men det finns inte några konkreta uppgifter i målet om att hotade fågelarter häckar i området eller att fladdermöss använder det som fortplantningsområde eller viloplats. Det har inte heller påståtts att ekoxe påträffats på de platser som får exploateras enligt planen, endast att den förekommer på denna del av Sturkö. Mot denna bakgrund och med hänsyn till det inventeringsunderlag som presenterats bedömer Mark- och miljööverdomstolen att det saknas skäl att upphäva detaljplanen på den grunden att förekomsten av fridlysta arter inte utretts tillräckligt. Mark- och miljööverdomstolen bör inte som första instans pröva övriga invändningar som framställts mot detaljplanen. Målet ska därför återförvisas till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg och Gösta Ihrfelt, referent, samt tekniska rådet Torbjörn Johansson och tf. hovrättsassessorn Annika Bergstedt.

Föredragande har varit Leonard Örner.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2022-07-28
meddelad i
Växjö

Mål nr P 91-22

PARTER

Klagande

1. AB
2. EB
3. NJ
4. EL
5. AS
6. KS

Ombud för 6-7: Foyen Advokatfirma KB

Motpart

Karlskrona kommun

Dok.Id 633779

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se www.domstol.se/vaxjo-tingsratt		måndag – fredag 08:00–16:00

ÖVERKLAGAT BESLUT

Karlskrona kommuns beslut 2021-11-23 i ärende nr KS 2021/6398, se bilaga 1

SAKEN

Detaljplan för XXX (Sturkö) i Karlskrona kommun

DOMSLUT

Med bifall till överklagandena upphäver mark- och miljödomstolen

Byggnadsnämnden i Karlshamns kommuns beslut att anta detaljplan för fastigheten XXX (Sturkö) i Karlskronas kommun.

BAKGRUND

Kommunfullmäktige i Karlskrona kommun (kommunen) beslutade den 23 november 2021, § 205, att anta detaljplan för fastigheten XXX, Sturkö, i Karlskronas kommun. Detaljplanens huvudsakliga syfte är att pröva möjligheten att bygga bostäder inom området. Planen syftar även till att planlägga området med en skala som bidrar till att skapa en högre bebyggelsedensitet än omkringliggande villabebyggelse. Området ska bidra till att stärka platsens identitet som ett skärgårdssamhälle. Kommunen har beslutat att förvärva fastigheten XXX.

EL, NJ, EB och LE, AB, AS och KS har nu överklagat nämndens beslut om antagande av ovan nämnda detaljplan till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

EL och NJ, EB och LE, AB samt AS och KS har yrkat att nämndens beslut ska upphävas.

EL och NJ har anfört bl.a. följande till stöd för sin talan.

Efter att ha granskat detaljplanen för nybyggnationen på XXX finner de att det finns brister. Enligt ritningarna kommer ett par av husens gavlar att hamna ca 8 m från deras tomtgräns. Från att levit i en idyll till att få bygget precis inpå knuten. Genom balkonger/fönster så kommer det nya huset att få direkt insyn till dem och deras uterum, vilket är oacceptabelt. Det kommer också innebära ökat buller och avgaser i deras omgivning. De anser även att man ska anlägga en stor parkering vid vägen, då trafik inpå husknuten inte är trevligt för någon.

Vad gäller de biotopskyddade odlingsrösen och åkerholmar som finns på platsen så har länsstyrelsen gett dispens för att flytta odlingsrösen. Det som först benämndes som åkerholme av länsstyrelsen klassas nu inte som detta efter kommunens hävdande att det inte är en åkerholme på grund av den intilliggande vägen,

Sturkövägen. För att något ska klassas som åkerholme behöver hela holmen omgärdas av åkermark. På den häradsekonomiska kartan från 1914-19 syns det tydligt att det har funnits två åkerholmar på tomten. Att man sedan valt att anlägga Sturkövägen i anslutning till en av dessa borde inte påverka dess status som åkerholme och dispens borde därmed krävas även för denna.

De anser att detaljplanen behöver omarbetas när det kommer till antal lägenheter och närheten till angränsande tomter. De anser även att man hade behövt utreda vilka djur som kan finnas på platsen. Till exempel har fladdermöss syns i området, så en inventering av dessa hade varit bra.

EB och LE har till stöd för sin talan anfört bl.a. följande.

De anser att bostäderna, som kommer innebära att ca 10 procent av öns befolkning trycks ihop på 0,1 procent av öns totala yta, inte stärker skärgårdsmiljön. Genom att blanda enplans- och tvåplansbyggnader kan man minska den negativa påverkan på skärgårdsmiljön och få en varierad bebyggelse samt behålla karaktären av öppet landskap. I princip alla som bor på ön passerar området och det är därför viktigt att bevara skärgårdsmiljön och det öppna landskapet. Genom en- och tvåplans hus minskar man också påverkan från buller och trafik samt den negativa påverkan ljus- och solflöde. Kommunen har justerat avståndet som ska gälla mellan befintliga fastigheter och nybyggnationen, men har inte visat på vilket sätt det förbättrar ljus- och solflöde. Att under sommarmånaderna gå miste om sen eftermiddags- och kvällssol har stor inverkan på dem. Kommunen har inte heller redovisat något underlag som visar hur tänkt byggnation påverkar deras eventuella installation av solpaneler. De vill att byggnationen begränsas genom att glesa ut till färre byggnader eller genom att enplans- och tvåplans byggnader blandas.

Deras fastighet är byggd på samma berg som nu ska bebyggas. De är oroliga för hur det naturliga vattenflödet under markytan påverkas när berget sprängs sönder. Under deras hus finns en bergsskreda som periodvis fylls med avrunnet regnvatten, men som de hittills kunnat avhjälpa. Men ett eventuellt ökat naturligt flöde under

markytan får omfattande konsekvenser. De vill att kommunen genom en utredning visar hur sådana problem inte uppstår och vilket ansvar kommunen har om det ändå uppstår.

AB har till utveckling av sin talan anfört bl.a. följande.

Han anser att kommunens beslut ska upphävas med hänvisning till att påverkan på fladdermössens livsmiljö inom området inte har utretts samt att ängen består av ett rikt djurliv med stora mängder fladdermöss. Det är nödvändigt att genomföra en inventering av fladdermöss inom planområdet. De som bor och verkar i området har noterat att det finns mycket fladdermöss i området och de större träd som finns på XXX bör grundligt undersökas med förekomsten av eventuella boplatser. Förekomsten av fladdermöss i och i närheten av detaljplaneområdet har inte belysts i den naturvärdesinventering som gjorts inom ramen för detaljplanarbetet. Inventeringen saknar vidare närmre analys i fråga om viloplatser för fladdermöss. Dessutom är det förbjudet att störa fladdermöss, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder samt att skada eller förstöra deras fortplantningsområden eller jaktområden.

Vidare anser han att det är integritetskränkande och innebär en kraftig insyn på hans fastighet YYY att placera höga våningshus 8 m från hans tomtgräns och intilliggande hus. Området Tockatorp är idag glest bebyggt. Planen har i illustrationen visat flerbostadshus i två våningsplan. Planbestämmelserna anger inget avseende antal våningar utan endast högsta byggnadshöjd, och detta kommer avvika helt från den tidigare bebyggelsen.

Eftersom området innehåller stenröse och odlingsrösen samt stora åkerholmar och att området ligger inom biotopskyddsområden anser han att kommunens beslut ska upphävas. Vissa av husen enligt detaljplanen kommer att placeras på dessa känsliga områden som är skyddade enligt miljöbalken. Han vill även påtala att detta inte enbart är en skyddad biotop, utan även är en kulturhistorisk markör i landskapet som kommer att förstöras vid en flytt av stenrösen. I planbeskrivningen anges

generellt att planförslaget tar hänsyn till natur- och kulturvärdena inom och intill området. Någon särskild bedömning avseende odlingsrösenas kulturhistoriska värde har dock inte gjorts.

Detaljplanen kommer även att innebära en kraftig förtätning och en mycket högre bebyggelseintensitet är omkringliggande bebyggelse. Bebyggelsen kommer att bli för dominant och ingen hänsyn tas till befintlig bebyggelse.

Trafiksituationen kommer inte bli hållbar ur säkerhetssynpunkt eller miljöhänseende. Planområdet ligger direkt norr om Sturkövägen (väg 738), en väg som redan är hårt belastad. Årsdygnstrafiken beräknas utifrån tidigare mätningar från Trafikverket år 2018 uppgå till 1 450 fordon per dygn. Tillkommande resor och trafik med anledning av planen beräknas öka och det kommer bli en avsevärd påverkan för fastigheter som är belägna utmed Sturkövägen. Nu kommer det med all sannolikhet att påbörjas byggnation på Svärmhallen Sanda Sturkö. Det kommer att medföra ytterligare ökad trafik och belastning på Sturkövägen, och detta har inte kommunen tagit med i sina beräkningar. Det innebär ännu mer trafik på Sturkövägen. Detta måste givetvis utredas på nytt, och den alldeles för kraftiga utbyggnaden enligt detaljplanen XXX måste avslås.

Strandskyddet har inte utretts inom planen vilket också är skäl att upphäva den.

Det finns flertalet stora brister som var och en är skäl att upphäva planen, men att de framför allt tillsammans gör att det inte varit möjligt för någon att se konsekvenserna av planen. Detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan vad avser fladdermöss och djurliv, men även bristande hänsyn till natur- och kulturvärden inom och intill området. Avsaknaden av en strategisk trafik- och miljöbedömning samt helt utebliven respekt för befintlig bebyggelse och en lantlig skärgårdsmiljö gör att planen bör upphävas.

KS och AS har till stöd för sitt yrkande anfört bl.a. följande.

Bakgrund

Det nu aktuella planområdet ligger i direkt anslutning till KS och AS fastighet ZZZ. Då fastighetens tomtgräns med en sträcka om ca 60–70 m är belägen i direkt anslutning till planområdet kommer detaljplanen att påverka deras fastighet.

Skäl för ändring

Brukningsvärd jordbruksmark

Av planbeskrivningen framgår att nuvarande markanvändning till största del utgörs av åkermark och att jordbruksmark är av nationell betydelse enligt 3 kap. 4 § miljöbalken. Brukningsvärd jordbruksmark får endast tas i anspråk för bebyggelse om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen, om detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

I planbeskrivningen anges endast att områdets lokalisering gör platsen lämplig för vidare utbyggnad av samhället Sturkö och att uppförande av 60 lägenheter i ett läge med tillgång till offentlig och kommersiell service motiverar ett ianspråktagande av jordbruksmark. Någon ytterligare motivering eller avvägning framgår inte och detta har inte beaktats i bedömningen av huruvida planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Det framgår inte i planen eller av tidigare handlingar att alternativa placeringar har prövats med beaktande av intresset att inte ta jordbruksmark i anspråk för bebyggelse. Detta är en brist och klagandena anser att det inte föreligger skäl att ianspråkta brukningsvärd jordbruksmark på platsen, vilket medför att planen ska upphävas på den grunden. Det har inte heller gjorts någon utredning avseende påverkan från närliggande lantbruk eller om planen riskerar att medföra svårigheter för det aktuella lantbruket. De vill även påtala att det även om det inte finns betande djur på Tockatorp 17:16 kan det inte uteslutas att det i framtiden inte kommer att hållas djur för bete på fastigheten.

Byggrätt och planbestämmelser

I planbeskrivningen finns illustrationer av hur bebyggelsen kan komma att se ut. Den totala byggnadsvolymen eller byggnadsarealen framgår dock inte utan endast lägenheternas storlek i kvadrat. Det anges inte heller vilken byggrätt i volym eller area som hela planen kan uppgå till. Utifrån denna brist är det möjligt att bebygga planområdet på ett helt annat sätt än vad som illustrerats. Det är därmed inte möjligt att ta ställning till vad planen kan innebära. Vidare brister är att det inte framgår några komplementbyggnader trots att det på plankarta finns områden som endast är reserverade för komplementbyggnader.

Naturvärden

Enligt 6 kap. 3 § miljöbalken ska en myndighet eller kommun som upprättar eller ändrar en plan göra en strategisk miljöbedömning om genomförandet av planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Kommunen har bedömt att detaljplanen inte kan antas innebära en betydande miljöpåverkan. De motsätter sig denna bedömning.

Det framgår av *Undersökning: identifiering av omständigheter som talar för eller mot en betydande miljöpåverkan* (s. 9 f.) att en naturinventering har gjorts och att den redovisats i planbeskrivningen. Det framgår vidare att det finns en variation av arter och att högst värden finns på den bevuxna delen i mitten och längs planområdets norra gräns. Inga hotade eller rödlistade arter har påträffats. Vad avser parametrar som inte är relevanta eller inte bedömts påverkas av planen anges bl.a. rödlistade och fridlysta arter, andra unika, sällsynta eller hotade arter eller växtsamhällen. Såsom de tolkar denna skrivning har dessa parametrar inte bedömts vara relevanta utifrån Artdatabanken. Det framgår inte att någon inventering har genomförts på annat sätt. Det framgår emellertid av ovan angiven undersökning (s. 11) avseende ytvatten att Bredavik är en relativt grund vik och att viken antas ha höga naturvärden, bl.a. med avseende på häckande, rastande och övervintrande fåglar. Vilka fågelarter som avses nämns inte.

Vad avser redovisningen av naturinventeringen i planbeskrivningen anges beträffande fåglar enbart att det omfattande slånsnåret i norr har stort värde som tillflyktsplats för diverse djur, bl.a. fåglar. I planbeskrivningen anges att detta snår i planområdets norra del bevaras och att föreslagna åtgärder bedöms medföra en relativt sett begränsad påverkan av befintliga naturvärden.

Det har även inom granskningstiden framförts att insektsarten ekoxe har påträffats i Tockatorp. Arten är fridlyst i hela landet enligt 6 § artskyddsförordningen.

Kommunen har enbart i granskningsutlåtandet anfört att planområdet i huvudsak består av åker/ängsmark vilket inte utgör ekoxens vanligen förekomna livsmiljö, men inte sagt att den inte kan påträffas i området. Kommunen har även hänvisat till att flora och fauna är undersökt, men vilka arter som påträffats vid denna undersökning har inte framkommit. Inom planområdet innefattar flera av åkerholmarna och odlingsröseta ekträd. Detta har betydelse då ek är viktig såsom värdträd för ekoxe. De anser att det är en brist i utredningen att någon närmre utredning om förekomsten av ekoxe eller dess habitat inte genomförts då ekoxen är fridlyst.

Av det underlag som redovisats saknas alltså en närmre redogörelse för hur inventeringen har gjorts och vilka arter som då faktiskt påträffats. Det är enligt dem anmärkningsvärt att det i *Undersökning: identifiering av omständigheter som talar för eller mot en betydande miljöpåverkan* angetts att inga hotade eller rödlistade arter påträffats, samtidigt som det anges att slånsnåret i norr är tillflyktsplats för bl.a. fåglar. Samtliga fågelarter är skyddade enligt 4 § artskyddsförordningen och utifrån den utveckling av praxis som skett, bl.a. med avseende på EU-domstolens förhandsavgörande Skydda skogen (målen C-473/19 och C-474/19 är det inte möjligt att bedöma påverkan på fåglar, då det inte framgår vilka fågelarter som förekommer inom planområdet. Det är därför inte möjligt att utifrån befintligt underlag bedöma om planen kan antas innebära en betydande miljöpåverkan eller inte. Detta är en allvarlig brist i bedömningsunderlaget och tyder enligt dem på att dessa frågor inte beaktas i sådan omfattning som krävs.

Kommunen har här till inte utrett den påverkan som detaljplanen kan ha på fladdermössens livsmiljö inom detaljplaneområdet. Den berörda ängen består som tidigare angetts av ett rikt djurliv, där det sannolikt även ingår stora mängder fladdermöss. Flertalet närboende har vid granskningen uttalat att mot bakgrund av den stora mängden fladdermöss som förekommer i området bör en inventering av fladdermössbeståndet inom planområdet genomföras. Kommunen har framfört att flora och fauna undersökts under planarbetet, men att varken kommunen eller länsstyrelsen har bedömt att någon särskild utredning kopplade till fladdermöss varit nödvändigt. Kommunen anger vidare att områdets beskaffenhet inte utgörs av typiska livsmiljöer för fladdermöss.

Då fladdermöss iakttagits vid planområdet, och eftersom samtliga i Sverige förekommande fladdermössarter är skyddade enligt artskyddsförordningen, är det enligt dem en brist att någon strategisk miljökonsekvensbedömning inte genomförts, och att någon riktad inventering inte utförts. Särskilt då majoriteten av de i Sverige förekommande fladdermusarterna är rödlistade på Artdatabanken och eftersom genomförandet av planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. De anser inte att hänvisningen till typisk livsmiljö är erforderlig när boende rapporterat om att fladdermöss faktiskt förekommer inom området och anser att en riktad inventering avseende fladdermöss borde ha genomförts och att en miljökonsekvensbeskrivning borde ha upprättats i planärendet (MÖD 2014:4). Det bör även noteras att det inte kan vara deras ansvar att utföra inventeringar för att visa på förekomst av fladdermöss, utan kommunen bör ha beaktat och utfört de utredningar som behövs. De anser att avsaknaden av en strategisk miljökonsekvensbeskrivning, innefattande en riktad fladdermusinventering, är en sådan brist i beslutsunderlaget att det finns skäl att upphäva beslutet om antagande av detaljplanen.

Det framgår vidare av länsstyrelsens yttrande att det längs Sturkövägen finns en artrik väggkant och att det finns registrerade fynd av den hotade arten mörk dunört (*epolobium obscurum*) och att försiktighet bör vidtas för att undvika att biotopen skadas. Detta har inte tagits med i *Undersökning: identifiering av omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan* i vilken det anges att

rödlistade arter och/eller fridlysta arter är parametrar som inte är relevanta eller inte bedömts påverkas av planen. Mörk dunört är enligt Artdatabanken rödlistad såsom Nära hotad och det framgår av fyndkartan att arten har påträffats i eller alldeles i närheten av planområdet. I planbeskrivningen anges enbart att dikeskanten längs Sturkövägen är artrik och att fynd av bl.a. dunört har gjorts och att det är viktigt att arbeten i närheten av diket sker med varsamhet. Någon utredning avseende påverkan har dock inte genomförts. Det beskrivs inte heller vilka övriga arter som kan ingå i denna artrikedom och då kommunen endast verkar ha tagit med mörk dunört efter påtalande från länsstyrelsen kan den generella inventeringen som anges ha skett klart ifrågasättas. Att det inte genomförts någon form av utredning eller inventering avseende mörk dunört, efter påtalade om dess existens, är därför en sådan brist som medför att detaljplanen ska upphävas.

Skyddade områden och biotoper

Av planbeskrivningen framgår att det inom planområdet finns odlingsrösen som omfattas av biotopskydd och att vissa odlingsrösen kommer att behöva plockas bort eller flyttas för att möjliggöra byggnation. Ansökan om dispens har beviljats av länsstyrelsen och enligt villkor i dispensen ska odlingsrösen flyttas inom området.

Med anledning av att dispensen (dnr 521-5171-2020) förenats med villkor om att *”Stenar som plockas bort från odlingsrösen ska i största möjliga mån flyttas och placeras i tre enskilda stenrösen eller slås samman som stenmur/stensträng inom området. Dessa ska placeras solbelyst, gärna i utkant av bostadsområde och i närheten av kvarvarande jordbruksmarker eller andra öppna marker som ängar/betesmarker.”*, kommer dispensen inte kunna följas. Av plankartan framgår att endast ett mindre område i norr omfattas av planbestämmelsen NATUR.

Resterande yta i planområdet är parkering, gata eller bostäder. Viss yta som är avsedd för bostäder är prickmarkerad och får därmed inte bebyggas. Detta omfattar befintlig åkerholme som i illustrationsplanen angetts som ”NATUR/BERG”. Denna gränsar mot Sturkövägen. Av villkoren framgår emellertid att odlingsrösen ska placeras *”i närheten av kvarvarande jordbruksmark eller andra öppna marker som ängar/betesmarker”*. Då ingen ängs- eller betesmark eller jordbruksmark kommer

att bestå inom planområdet, och den yta som gränsar mot jordbruksmark är ytterst begränsad, anser de att det inte är möjligt att vid flytt och omplacering av odlingsrösen följa villkoren i dispensen. Det bör noteras att trots att dispensen meddelats vid granskningstillfället och vid antagandet av planen har den, såvitt klagandena känner till, inte bifogats underlaget så att det varit möjligt att se hur dispensen och dess ansökan stämmer överens med hur detaljplanen har utvecklat sig. Att dispensen, som är en förutsättning för genomförandet av planen, inte går att följa innebär att detaljplanen enligt dem ska upphävas.

Vad avser odlingsrösen vill de påtala att detta inte enbart är en skyddad biotop, utan även en kulturhistorisk markör i landskapet som kommer att förstöras vid en flytt av stenrösen. I planbeskrivningen anges generellt att planförslaget tar hänsyn till natur- och kulturvärdena inom och intill området. Någon särskild bedömning avseende odlingsrösenas kulturhistoriska värde har dock inte gjorts.

Länsstyrelsen har vidare framfört att det i planområdet finns åkerholmar som omfattas av biotopskydd eftersom de ligger i anslutning till jordbruksmark. Kommunen har här lyft att åkerholmar ska vara helt omgivna av jordbruksmark. Detta är enligt dem inte korrekt, då det finns flera mindre åkerholmar inom planområdet. Detta då delar av den växtlighet som är belägen mitt i planområdet har visst glapp med jordbruksmark till de övriga, vad som benämns område 4 på s. 9 i planbeskrivningen i förhållande till fotot på framsidan. Som framgår av bifogade bilder är det inte en sammanhängande, större åkerholme som utgörs av stenar och träd, utan flera mindre som är avgränsande från varandra av jordbruksmark. Åkerholmarna omges helt av planområdet, dvs. jordbruksmark. Att det är flera separata området med växtlighet inom åkermarken framgår även av flygfoto. Någon dispens avseende förstörelse eller flytt av åkerholmen har inte sökts, vilket är en brist.

Karlskrona kommun (kommunen) har förelagts att särskilt yttra sig över vad klagandena anfört angående förekomsten av odlingsrösen och åkerholmar och kravet på dispens från dessa biotoper samt angående inventering av arter bl.a. fladdermöss, och hur detaljplanen påverkar förekomsten av sådana arter. Kommunen har anfört bl.a. följande.

Kommunen vidhåller det som tidigare sagts i planbeskrivningen, samrådsredogörelse och granskningsutlåtandet med följande förtydliganden.

Biotopskydd

Inom planområdet finns odlingsrösen vilka omfattas av det generella biotopskyddet. Dispens för borttagning/flytt av dessa är sökt hos länsstyrelsen. Ansökan är beviljad och odlingsrösen får enligt beslut flyttas inom området. Frågan har därmed ansetts avklarad. Beträffande eventuell förekomst av åkerholmar så finns det ett naturområde som delar upp åkermarken. Det rådde till en början olika uppfattningar kring om detta var ett område som klassades som en åkerholme eller ej. Enligt definitionen av en åkerholme ska den helt omges av åkermark. Så är inte fallet för det berörda området. Frågan belystes tillsammans med en jurist på kommunen efter att länsstyrelsen i sitt samrådsyttrande upplyste kommunen om att dispens krävs för åtgärder som kan skada åkerholmar. Svar gavs till länsstyrelsen i samrådsredogörelsen och planbeskrivningen kompletterades inför granskningen för att tydliggöra vad som gäller beträffande åkerholmar. Vid granskningstillfället upplyste länsstyrelsen kommunen på de frågor som inte ansågs tillgodosedda sedan samrådet. Länsstyrelsen yttrade sig inte vidare avseende frågan om biotopskydd för det berörda området. Kommunen har tolkat det som att länsstyrelsen därmed delar kommunens uppfattning om att området inte omfattas av det generella biotopskyddet. Någon dispensansökan har med anledning av detta inte gjorts.

Naturvärden och artskydd

I samband med planarbetet har en naturinventering av planområdet gjorts av kommunekologen genom fältbesök. Beskrivningen och bedömningen kring naturvärdena har sammanfattats i planbeskrivningen och har inte utgjort ett separat

dokument. I bedömningen har även området studerats utifrån livsmiljöer för djurlivet när slånsnåret identifierats som värdefull livsmiljö för fågelliv. Det området bevaras. Kommunekologen, som är kommunens sakkunniga i dessa frågor, har inte sett något ytterligare behov av att inventera området med hänsyn till specifika arter.

Länsstyrelsen har inte heller under planprocessens gång efterfrågat behov av ytterligare inventering av natur eller arter.

Under granskningen inkom synpunkter från sakägare som i huvudsak handlar om att någon inventering av fladdermöss inte gjorts. Med anledning av det utreds frågan ytterligare med hjälp av kommunekolog. Sökningar i artportalen visar inga identifierad fynd på platsen eller i närområdet. Några naturliga livsmiljöer för fladdermöss bedöms inte heller finnas i planområdet.

Vegetationen inom planområdet är inte av sådan art eller ålder att naturliga håligheter finns. Åkermarken i sig utgör heller ingen naturlig boplats för fladdermusen. Området är redan idag upplyst och angränsar till befintlig bebyggelse och Ica butik. Vidare bedöms inte ett genomförande av planen försämra förutsättningarna för fladdermöss inom eller i anslutning till planområdet. Detta sammantaget gör att kommunen står fast i sin bedömning att frågan kring fladdermöss inte behöver utredas ytterligare genom specifik artinventering. Kommunen bedömer att frågan är tillräckligt belyst när såväl sakkunnig expert som länsstyrelsen inte finner något behov av vidare utredning. Kommunens bedömning är att inga livsmiljöer för arter inom området bedöms påverkas på ett sätt som strider mot artskyddsförordningen.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser

Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten (se 1 kap. 2 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL). Det är alltså kommunen som, inom relativt vida ramar, avgör hur bebyggelsemiljön ska utformas i kommunen. Hänsyn tas till både allmänna och enskilda intressen (se 2 kap. 1 § PBL).

Till de rättsregler som domstolen har att beakta vid sin prövning hör bl.a. bestämmelsen i 2 kap. 2 § PBL som anger att planläggning enligt denna lag ska syfta till att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Företräde ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning. Bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden i 3 och 4 kap. miljöbalken (1998:808) ska tillämpas.

Vidare följer av 2 kap. 3 § PBL att planläggning enligt denna lag ska med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden bl.a. främja en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder.

Vid planläggning får mark tas i anspråk för att bebyggas endast om marken från allmän synpunkt är lämplig för ändamålet (se 2 kap. 4 § PBL).

Enligt 2 kap. 6 § PBL ska vid planläggning bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till bl.a. stads- eller landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan samt behovet av en god trafikmiljö.

Prövningsramen

Av 13 kap. 17 § PBL framgår att den myndighet som prövat ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan endast ska pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna. Om myndigheten vid prövningen finner att beslutet strider mot en rättsregel ska beslutet upphävas i sin helhet. Annars ska beslutet fastställas i sin helhet. Beslutet ska inte upphävas om det är uppenbart att felet saknar betydelse för avgörandet. Om kommunen medgett det får dock beslutet upphävas i viss del eller ändras på annat sätt. Mark- och miljödomstolen kan således inte på eget initiativ eller på uppmaning av klaganden ändra den antagna detaljplanen.

Enligt 11 kap. 10 § PBL ska länsstyrelsen, efter att kommunen beslutat att anta en detaljplan, besluta om de ska överpröva beslutet eller inte. Länsstyrelsen har i beslut den 10 december 2021 beslutat att inte överpröva kommunens beslut att anta detaljplanen. Att länsstyrelsen bedömt planen som godtagbar i en fråga som länsstyrelsen ska bevaka som regional planmyndighet innebär i många fall att det inte finns skäl för den överprövande myndigheter eller domstolen att frånga den bedömningen. Det finns dock inte något som hindrar att den överprövande myndigheten gör en annan bedömning, t.ex. om underlaget är bristfälligt (jfr MÖD 2014:12).

Domstolens bedömning i sak

Vid planläggning ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till bl.a. naturvärdena på platsen (2 kap. 6 § första stycket 1 PBL).

Klagandenas invändningar går bl.a. ut på att skyddade arter såsom t.ex. fladdermöss har iakttagits i eller i närheten av planområdet och att den omständighet att detta inte har utretts innebär att underlaget för detaljplanen är bristfälligt och att det därför finns skäl att upphäva planen. Klaganden har också påpekat att det av planhandlingarna framgår att delar av planområdet är tillflyktsplats för fåglar.

Av praxis följer att frågor som gäller artskydd måste vara tillräckligt utredda inom ramen för planprocessen. Är underlaget bristfälligt kan det utgöra ett skäl att upphäva ett beslut att anta en detaljplan (se t.ex. RÅ 2005 ref. 44, MÖD 2014:4, MÖD 2017:49 och MÖDs dom 2021-04-29 i mål nr P 4084-20).

Mark- och miljödomstolen konstaterar att 4 § artskyddsförordningen omfattar vilda fåglar och sådana vilda levande djurarter såsom samtliga fladdermusarter, som markerats med N i bilaga 1 till förordningen, och att det är förbjudet att bl.a. skada eller förstöra djurens fortplantningsområde eller viloplats.

I detta sammanhang bör nämnas att tolkningen av artskyddsförordningen ska ske i ljuset av EU-domstolens praxis på området (se EU-domstolens dom den 4 mars 2021, i de förenade målen C-473/19 och C-474/29).

Kommunen har låtit undersöka planens konsekvenser för naturmiljön och har i planbeskrivningen angett att det inom planområdet finns värdefull miljö för fåglar, men att inga skyddade arter riskerar att hotas av planförslaget.

Mark- och miljödomstolen konstaterar dock att någon inventering av fåglar, fladdermöss eller andra arter inte har gjorts och att planområdets naturförutsättningar är knapphändigt redovisade i planbeskrivningen. I avsaknad av utredning beträffande förekomsten av fladdermöss eller andra arter i planområdet är det inte möjligt att göra någon säker bedömning i frågan om ett genomförande av detaljplanen innebär en lämplig markanvändning med hänsyn till naturvärdena på platsen (2 kap. 6 § första stycket 1 PBL). Även med beaktande av vad kommunen anfört i yttrande den 13 juni 2022 saknas det enligt domstolen tillräckligt underlag för att dra slutsatsen att genomförandet av detaljplanen utgör en lämplig markanvändning.

Mot bakgrund av det anförda bedömer mark- och miljödomstolen att det inte är uteslutet att genomförandet av detaljplanen kan komma i konflikt med artskyddsförordningens bestämmelser till skydd för vilda fåglar, fladdermöss m.fl. eller om ett genomförande av detaljplanen kan komma att kräva dispenser enligt artskyddsförordningen. Domstolen finner därför att bristerna i beslutsunderlaget är så allvarliga att det finns skäl att upphäva detaljplanen.

Vid denna utgång i målet prövar mark- och miljödomstolen inte övriga invändningar som klagandena framställt i målet bl.a. om biotopskydd för åkerholmar, trafiksituationen, olägenheter till följd av insyn, skuggning m.m.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 18 augusti 2022.

Cecilia Giese Hagberg

Lars Fransson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Cecilia Giese Hagberg, ordförande, och tekniska rådet Lars Fransson. Föredragande har varit beredningsjuristen Tove Fohrman.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.